

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 9. září 2021¹

Věc C-296/20

Commerzbank AG
proti
E. O.

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce položená Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v občanských věcech – Luganská úmluva II – Příslušnost a uznávání a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv – Spotřebitel, který přemístil své bydliště po uzavření smlouvy do jiného státu vázaného úmluvou – Provozování profesionálních nebo podnikatelských činností ve státě vázaném úmluvou, na jehož území má spotřebitel bydliště“

1. V tomto řízení o předběžné otázce je požadován výklad čl. 15 odst. 1 písm. c) Luganské úmluvy z roku 2007² s cílem určit, který soud je příslušný k tomu, aby rozhodl ve sporu, v němž bankovní instituce vymáhá na klientovi zaplacení záporného zůstatku na jeho běžném účtu.
2. Zvláštností projednávané věci je to, že v okamžiku uzavření smlouvy měly obě smluvní strany bydliště v téže státě (Německo), zatímco v době, kdy došlo k soudnímu vymáhání, měl klient bydliště ve Švýcarsku³. Věc tedy *mezinárodní* povahu získala dodatečně, nebyla jí původně vlastní.
3. Nemýlím-li se, k čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy se Soudní dvůr ještě nevyjádřil⁴. Učinil tak ovšem v souvislosti s rovnocenným ustanovením obsaženým v nařízení (ES) č. 44/2001⁵, které se později stalo součástí nyní platného nařízení (EU) č. 1215/2012⁶.

¹ Původní znění: španělština.

² Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Luganu dne 30. října 2007, jejíž uzavření bylo schváleno jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 2009/430/ES ze dne 27. listopadu 2008 (Úř. věst. 2009, L 147, s. 1; dále jen „Luganská úmluva II“ nebo „úmluva“). Soudní dvůr je příslušný k jejímu výkladu na základě protokolu 2 přiloženého k úmluvě.

³ Oba tyto státy jsou vázány úmluvou. V tomto stanovisku označuji výrazem „stát“ ty státy, které jsou vázány úmluvou, vyjma třetích států.

⁴ V rozsudku ze dne 2. května 2019, Pillar Securitisation (C-694/17, EU:C:2019:345), byl zkoumán pojem „spotřebitel“, který je uveden v článku 15 úmluvy.

⁵ Nařízení Rady ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1). Rovnocenným ustanovením je v tomto nařízení čl. 17 odst. 1 písm. c).

4. Mám za to, že společný výklad rozsudků, které vydal v této oblasti Soudní dvůr, nevrhá dostatečné světlo na otázku, jejíž dopad na hospodářské činnosti osob uzavírajících spotřebitelské smlouvy není zanedbatelný.

I. Právní rámec. Luganská úmluva II

5. Hlava II oddíl 1 („Obecná ustanovení“) obsahuje články 2 a 3, které stanoví:

- Článek 2 odst. 1: „Nestanoví-li tato úmluva jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého státu vázaného touto úmluvou, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.“
- Článek 3 odst. 1: „Osoby, které mají bydliště na území některého státu vázaného touto úmluvou, mohou být u soudů jiného státu vázaného touto úmluvou žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této hlavy.“

6. Součástí hlavy II oddílu 4 („Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv“) jsou články 15, 16 a 17, které stanoví:

- Článek 15 odst. 1 písm. c):

„1. Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny články 4 a čl. 5 bod 5:

[...]

- c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti ve státě vázaném touto úmluvou, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento stát nebo na několik států včetně tohoto státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.“

- Článek 16 odst. 2:

„2. Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů státu vázaného touto úmluvou, na jehož území má spotřebitel bydliště.“

- Článek 17 bod 3:

„Od ustanovení tohoto oddílu je možné se odchýlit pouze:

- 3. dohodou uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže státě vázaném touto úmluvou, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto státu přípustná.“

II. Skutkový stav, spor a předběžné otázky

7. Commerzbank AG, jejíž hlavní sídlo se nachází ve Frankfurtu nad Mohanem (Německo), má pobočku v Drážďanech (Německo), jejímž prostřednictvím otevřela v roce 2009 účet klientovi, který měl tehdy bydliště rovněž v Drážďanech, a vedla jej jakožto běžný účet.

8. Klient obdržel od banky kreditní kartu s tím, že transakce prováděné touto kartou jsou zúčtovány na vrub zmíněného účtu. Banka umožňovala přečerpání, pokud klient prováděl transakce prostřednictvím kreditní karty a zůstatek na účtu nebyl dostatečný.

9. V roce 2014 se klient přestěhoval do Švýcarska. V lednu 2015 chtěl ukončit svůj obchodní vztah s Commerzbank AG. V daném okamžiku vykazoval běžný účet záporný zůstatek vyplývající z částky stržené v září 2013, který klient odmítl vyrovnat, neboť dle jeho tvrzení vznikl tím, že kreditní kartu bez jeho souhlasu podvodně použily třetí osoby.

10. V dubnu 2015 vypověděla Commerzbank smluvní vztah, a to s okamžitou účinností, a prohlásila, že záporný zůstatek je splatný v její prospěch. Ani poté klient zmíněný záporný zůstatek nevyrovnal.

11. Za účelem vymáhání výše uvedené částky podala Commerzbank žalobu k Amtsgericht Dresden (okresní soud v Drážďanech, Německo), který ji prohlásil za nepřijatelnou z důvodu nedostatku příslušnosti.

12. Commerzbank poté, co nebylo vyhověno jejímu odvolání, podala opravný prostředek „Revision“ k Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo), který podal Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o následujících předběžných otázkách:

- „1) Musí být čl. 15 odst. 1 písm. c) Luganské úmluvy II vykládán v tom smyslu, že ‚provozování‘ profesionální nebo podnikatelské činnosti ve státě vázaném touto úmluvou, na jehož území má spotřebitel bydliště, předpokládá přeshraniční činnost smluvního partnera spotřebitele již v okamžiku přípravy a uzavření smlouvy, nebo musí být toto ustanovení použito pro určení soudu příslušného pro žalobu také v případě, kdy smluvní strany měly při uzavření smlouvy své bydliště ve smyslu článků 59 a 60 Luganské úmluvy II v téže státě vázaném touto úmluvou a právní vztah získal mezinárodní rozměr až tím, že se spotřebitel později přestěhoval do jiného státu vázaného touto úmluvou?
- 2) Není-li v okamžiku uzavření smlouvy nezbytná přeshraniční činnost: vylučuje čl. 15 odst. 1 písm. c) Luganské úmluvy II ve spojení s čl. 16 odst. 2 [téže úmluvy] určení příslušného soudu podle čl. 5 bodu 1 Luganské úmluvy II, pokud se spotřebitel mezi uzavřením smlouvy a podáním žaloby přestěhoval do jiného státu vázaného úmluvou, nebo je navíc zapotřebí, aby smluvní partner spotřebitele provozoval svou profesionální nebo podnikatelskou činnost také v tomto novém státě bydliště nebo ji na něj zaměřoval, a aby smlouva spadala do oblasti této činnosti?“

III. Řízení před Soudním dvorem

13. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla zapsána do rejstříku Soudního dvora dne 3. července 2020.

14. Poté, co bylo zveřejněno usnesení Soudního dvora ve věci mBank S. A.⁷, které má styčné body s otázkami projednávanými v tomto řízení, byl předkládající soud dne 3. září 2020 dotázán, zda trvá na svých předběžných otázkách.

15. Dne 6. října 2020 oznámil Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) Soudnímu dvoru, že vezme zpět druhou otázku a na první otázce trvá.

16. Písemná vyjádření předložily Commerzbank, švýcarská vláda a Komise. Konání jednání nebylo považováno za nutné.

IV. Analýza

A. Úvodní poznámky

17. Předkládající soud si přeje zjistit, zda je pro účely použití čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy:

- nezbytné, aby vztah mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem obsahoval zahraniční „prvek“ – v tomto případě přeshraniční činnost bankovní instituce – již v okamžiku přípravy a uzavření smlouvy,
- nebo zda by naopak postačovalo, aby mezinárodní rozměr získal až následně, a to na základě přemístění bydliště spotřebitele do jiného státu vázaného úmluvou.

18. Komise, švýcarská vláda a Commerzbank podávají na tyto dvě otázky rozdílné odpovědi a neshodují se ani ve svých argumentech. Ve světle jednoho z těchto argumentů⁸ považuji za vhodné připomenout některá z hledisek obsažených v oddíle 4 hlavy II úmluvy, který se týká příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv, dříve než se začnu zabývat výkladem čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy.

19. Vzhledem k tomu, že sporné ustanovení má téměř stejné znění jako odpovídající články nařízení č. 44/2001 a č. 1215/2012, je třeba zajistit souladný výklad všech těchto ustanovení⁹.

20. Obdobně jako je tomu v těchto dvou nařízeních, také pojmy uvedené v čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy musí být vykládány autonomním způsobem, aby bylo zaručeno jejich jednotné používání ve všech státech, které jsou úmluvou vázány¹⁰.

⁷ Usnesení ze dne 3. září 2020, mBank S. A. (C-98/20, EU:C:2020:672; dále jen „usnesení mBank S. A.“). Jeho předmětem byl výklad čl. 18 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, jehož znění je totožné se zněním čl. 16 odst. 2 úmluvy.

⁸ Konkrétně Komise dává do pozadí předvídatelnost příslušných soudů z hlediska prodávajícího nebo poskytovatele uzavírajícího spotřebitelskou smlouvu (písemné vyjádření, bod 51 a násl.).

⁹ Rozsudek ze dne 2. května 2019, Pillar Securitisation (C-694/17, EU:C:2019:345, bod 27).

¹⁰ Nebrání to však tomu, aby byly brány v potaz pojmy obsažené v jiných ustanoveních unijního práva, zvláště pokud z nich vycházejí pravidla pro určení příslušnosti: viz níže bod 47 tohoto stanoviska.

1. Ratio legis hlavy II oddílu 4 úmluvy. Ochrana spotřebitele

21. Hlavním cílem hlavy II oddílu 4 úmluvy je zajistit odpovídající ochranu spotřebitele jako smluvní strany považované za hospodářsky slabší a právně méně zkušenou, než je její podnikatelský smluvní partner^{11, 12}.

22. Tento cíl není absolutní: normotvůrce neměl v úmyslu zavést neomezenou ochranu spotřebitele a neusiluje o ni ani Soudní dvůr¹³.

23. Mezinárodní povaha posuzované situace je podmínkou *sine qua non* pro použití úmluvy. Hlava II oddíl 4, který stanoví příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv, není výjimkou z tohoto pravidla¹⁴. Ochrana, kterou toto ustanovení poskytuje, má zajistit rovnovážné postavení smluvních stran, pokud jde o mezinárodní soudní příslušnost¹⁵.

24. Ustanovení, podle nichž jsou řízení zahájena spotřebitelem nebo proti spotřebiteli soustředěna do státu, na jehož území má spotřebitel bydliště, odstraňují nevýhody, které by pro spotřebitele vyplývaly z povinnosti účastnit se řízení probíhajícího v jiném státě. Uznává se, že spotřebitel jakožto „slabší strana“ není vždy schopen předem odhadnout, zda by mohlo mít případné řízení mezinárodní povahu, a zhodnotit rizika a náklady, jež z této okolnosti vyplývají¹⁶. Dalším cílem je zamezit tomu, aby se spotřebitel vzdal možnosti uplatnit své nároky u soudu v situaci, kdy by je musel hájit v jiném státě než v tom, na jehož území má bydliště¹⁷.

25. Ochrana, která je poskytována spotřebiteli, jehož bydliště se nachází na území některého ze států vázaných úmluvou, je tedy zajištěna následovně: a) spotřebiteli je umožněno podat žalobu k týmž soudům, které by pro něj byly dostupné v případě sporů vyplývajících z tuzemských smluv¹⁸, a b) přístup prodávajícího nebo poskytovatele ke stejným soudům je omezen v případech, kdy má v úmyslu podat žalobu proti spotřebiteli.

26. Jakékoli jiné řešení by mohlo odrazovat od spotřeby mimo hranice vlastního státu, v rámci evropského vnitřního trhu [nebo Evropského sdružení volného obchodu (ESVO)].

2. Ohled na hospodářský subjekt a předvídatelnost místa soudu

27. Jak jsem již uvedl výše, ochrana spotřebitele v souvislosti s mezinárodní soudní příslušností není bezpodmínečná a nenarušuje další společné cíle sledované úmluvou.

¹¹ Zmíněný termín přebírám z úmluvy.

¹² Bod 18 odůvodnění nařízení č. 1215/2012. Mimo jiné rozsudky ze dne 11. července 2002, Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436; dále jen „rozsudek Gabriel“, bod 39); ze dne 14. března 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 33); a ze dne 7. prosince 2010, Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740; dále jen „rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof“, bod 58).

¹³ Co se konkrétně týče čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, viz rozsudky Pammer a Hotel Alpenhof, bod 70; ze dne 6. září 2012, Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542; dále jen „rozsudek Mühlleitner“, bod 33); a ze dne 23. prosince 2015, Hobohm (C-297/14, EU:C:2015:844; dále jen „rozsudek Hobohm“, bod 32).

¹⁴ V projednávané věci vyvstává otázka, zda musí mít ve světle čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy tato mezinárodní povaha určité konkrétní parametry.

¹⁵ V témže smyslu viz stanovisko generálního advokáta P. Cruz Villalóna ve věci Emrek (C-218/12, EU:C:2013:494, bod 23).

¹⁶ Z tohoto důvodu se považuje za platné ujednání o volbě příslušného soudu sjednané po vzniku sporu, a to i v případě, že představuje odchylku od příslušnosti státu, na jehož území má spotřebitel bydliště (čl. 17 bod 1 úmluvy). Připouští se i implicitní souhlas spotřebitele s příslušností jiných soudů než soudů státu, na jehož území má bydliště, jak lze vyvodit z čl. 26 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

¹⁷ Rozsudek ze dne 20. ledna 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32; dále jen „rozsudek Gruber“, bod 34).

¹⁸ Kromě jiných.

28. Ve vztahu k hospodářskému subjektu se pravidly pro určení mezinárodní soudní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv nahrazují pravidla stanovená v článku 2 úmluvy (který přiznává příslušnost soudům státu, na jehož území má bydliště žalovaný) a v čl. 5 bodě 1 (který se týká zvláštní příslušnosti ve věcech, v nichž předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy). Musí být tedy vykládána striktně a nesmí se vztahovat na jiné situace, než jsou situace uvedené v předpise¹⁹.

29. Platí to tím spíše, že pro spotřebitele domáhajícího se svých nároků u soudu představují pravidla obsažená v hlavě II oddíle 4 úmluvy *forum actoris*.

30. Na konkrétní případ lze tato pravidla použít pouze tehdy, jsou-li splněny tři kumulativní podmínky²⁰, jež musí být rovněž vykládány striktně či dokonce restriktivně²¹.

31. Je třeba zopakovat, že pravidla pro určení mezinárodní soudní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv nemohou působit mimo rámec obecných zásad vyplývajících z úmluvy. Posílení právní ochrany osob usazených v Evropské unii, zajištění předvídatelnosti soudní příslušnosti a zamezení souběžně probíhajících řízení o ní, to vše jsou společné cíle, které je třeba skloubit se snahou o ochranu spotřebitele²².

32. Možnost hospodářského subjektu předvídat, kde by mohl podat žalobu a kde by mohl být žalován, je klíčová. Představuje protiváhu k výhodám přiznaným spotřebitelům a v tomto smyslu ovlivňuje výklad hlavy II oddílu 4 úmluvy. Jak uvedu níže, stejně je tomu i v případě čl. 15 odst. 1 písm. c).

33. Úmluva v té podobě, v jaké ji vykládá Soudní dvůr, obsahuje ještě další opatření sledující tytéž cíle. Aniž bych usiloval o úplný výčet, upozorním pouze na některá z nich:

- definice pojmu „spotřebitel“ zvyšuje právní jistotu hospodářského subjektu. Toto postavení se popírá, jestliže využití zboží nebo služby, jež jsou předmětem smlouvy, má vztah nikoliv zanedbatelný k profesionální nebo podnikatelské činnosti (domnělého) spotřebitele²³;
- mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem musí existovat uzavřená smlouva. Tato podmínka musí být splněna, neboť představuje faktor, který umožňuje hospodářskému subjektu předvídat výlučnou příslušnost soudů místa, kde má spotřebitel bydliště²⁴;

¹⁹ V souvislosti s Úmluvou ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; konsolidované znění v Úř. věst. 1998, C 27, s. 1; dále jen „Bruselská úmluva“) viz rozsudky ze dne 3. července 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, bod 14); Gabriel, bod 36; a Gruber, body 32 a 33. Pokud jde o nařízení č. 44/2001, viz rozsudek Mühlleitner, body 26 a 27, a pokud jde o nařízení č. 1215/2012, rozsudek ze dne 10. prosince 2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, bod 24).

²⁰ Rozsudek ze dne 10. prosince 2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, bod 25): „[...] čl. 15 odst. 1 nařízení č. 44/2001 se použije za předpokladu, že jsou splněny tři podmínky, tedy zaprvé, že má některá ze smluvních stran postavení spotřebitele, který jedná v rámci, o němž lze mít za to, že nespadá do jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, zadruhé, že smlouva mezi takovýmto spotřebitelem a profesionálem či podnikatelem byla skutečně uzavřena, a zatřetí, že takováto smlouva spadá do některé z kategorií uvedených v odst. 1 písm. a) až c) uvedeného článku 15“.

²¹ Pokud jde o restriktivní výklad pojmu „spotřebitel“, mimo jiné viz rozsudky ze dne 3. července 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, bod 16), a ze dne 3. října 2019, Petruchová (C-208/18, EU:C:2019:825, bod 41).

²² Rozsudek ze dne 3. října 2019, Petruchová (C-208/18, EU:C:2019:825, bod 52), a rozsudky citované v následujících poznámkách pod čarou.

²³ Rozsudek Gruber, bod 45.

²⁴ Rozsudky ze dne 28. ledna 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 29); ze dne 25. ledna 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, bod 46); a ze dne 26. března 2020, Primera Air Scandinavia (C-215/18, EU:C:2020:235, body 62 a 63).

- je nutné, aby prodávající nebo poskytovatel jasně vyjádřil svou vůli být vázán daným závazkem. Situace, kdy tato vůle není vyjádřena, by mohly být kvalifikovány nanejvýš jako předmluvní nebo kvazi smluvní a spadají do působnosti oddílu týkajícího se zvláštní příslušnosti²⁵,
- smlouva musí být uzavřena mezi účastníky daného sporu. Pojem „smluvní partner“, který je uveden v čl. 16 odst. 1 nařízení č. 44/2001, označuje nejen hospodářský subjekt, s nímž spotřebitel uzavřel smlouvu, ale také jeho smluvního partnera, avšak pouze v případě, že spotřebitel byl k oběma těmito subjektům předem neoddělitelně smluvně vázán²⁶.

B. Článek 15 odst. 1 písm. c) úmluvy: možné způsoby výkladu

34. Článek 15 odst. 1 písm. c) úmluvy, jehož výkladu se týká jediná předběžná otázka, která byla nakonec položena, lze v zásadě chápat dvěma možnými způsoby, z nichž se odvíjejí příslušné odpovědi, tj. odpověď záporná či kladná:

- první odpověď (záporná) by vycházela z předpokladu, že se dané ustanovení použije, pokud prodávající nebo poskytovatel určí *mezinárodní* povahu smlouvy dobrovolně tím, že svou hospodářskou činnost zaměřuje nebo uskutečňuje mimo hranice svého vlastního státu za účelem získání zákazníků v jiných státech. Netýká se to situace, kdy zahraniční prvek právního vztahu vzniká až po uzavření smlouvy, a to v důsledku změny bydliště spotřebitele,
- druhá odpověď (kladná) by se zakládala na větším významu, který je přikládán bydlišti spotřebitele v okamžiku, kdy vznikne spor.

35. Již v tomto okamžiku předesílám, že přikládám větší váhu důvodům, z nichž vychází prvně uvedená odpověď. Přesto by však mohlo existovat kompromisní řešení, které by, co se týče mezinárodní soudní příslušnosti, uvedlo do rovnováhy postavení spotřebitele a prodávajícího nebo poskytovatele v případě, že prvně jmenovaný po uzavření smlouvy přemístí své bydliště do jiného státu.

1. Byla již tato otázka vyřešena?

36. Soudní dvůr se již vyjádřil jak k čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, tak i k čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012. Lze se tedy právem tázat, zda lze z jeho rozsudků vyvodit závěr, že otázka týkající se téhož textu v úmluvě již byla zodpovězena.

37. Neodmítám úvahy, z nichž vycházel rozsudek Pammer a Alpenhof, aby se posléze soustředil na zjištění, zda existují důvody k tomu, aby bylo v souvislosti s čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy rozlišováno mezi činnostmi, kterou prodávající nebo poskytovatel *provazuje* v členském státě, a činnostmi, kterou na tento stát *zaměřuje*. K tomuto hledisku se ještě vrátím²⁷.

²⁵ Rozsudky ze dne 14. května 2009, *Ilseger* (C-180/06, EU:C:2009:303, body 56 a 57); ze dne 20. ledna 2005, *Engler* (C-27/02, EU:C:2005:33, bod 35 a násl., jakož i výrok); a ze dne 28. ledna 2015, *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37).

²⁶ Rozsudky ze dne 14. listopadu 2013, *Maletic a Maletic* (C-478/12, EU:C:2013:735, bod 32); ze dne 28. ledna 2015, *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 33); ze dne 26. března 2020, *Primera Air Scandinavia* (C-215/18, EU:C:2020:235, bod 64); a ze dne 25. ledna 2018, *Schrems* (C-498/16, EU:C:2018:37, bod 46).

²⁷ Body 54, 55 a 57 a násl. tohoto stanoviska.

38. Na druhou stranu se však nedomnívám, že by dosud vydané rozsudky, které jsou vyjmenovány v argumentech přednesených v této věci, měly rozhodující význam pro vyřešení projednávaného sporu.

39. Považuji za nepravděpodobné, že by měl Soudní dvůr v úmyslu implicitně zodpovědět ve zmíněných rozsudcích otázku takového znění, jako je otázka položená v tomto řízení. Předkládající soud prokázal, že judikaturu Soudního dvora zná, avšak přesto z ní nevyvodil žádnou jednoznačnou odpověď. Závažné následky vyplývající z použití pravidel pro ochranu spotřebitele, jimiž je poškozen prodávající nebo poskytovatel, když je *překvapen* změnou bydliště zákazníka, s ním nepočítal nebo kterou nemohl předvídat, si žádají podrobnější vysvětlení.

40. Je pravda, že věc mBank S. A. se týkala situace, která se podobá situaci, jaká nastala v tomto řízení o předběžné otázce. Soudní dvůr v ní nicméně upravil znění²⁸ otázek, jež mu byly položeny, a odpověděl, že „pojem ‚bydliště spotřebitele‘ použitý v čl. 18 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán v tom smyslu, že se jím označuje bydliště spotřebitele ke dni podání žaloby“. Soudní dvůr omezil svou argumentaci pouze na tento detail²⁹.

41. Pochybnost, jež vyvstává v projednávané věci, nebyla vyřešena ani v rozsudku vydaném ve věci C-327/10³⁰. V této věci Soudní dvůr nevyločil, že by smlouva uzavřená mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště v témže členském státě, mohla spadat do působnosti čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001. Nezabýval se však hlediskem, které je zkoumáno nyní³¹.

42. Obdobně je tomu i v případě rozsudku ve věci C-478/12³², v němž, jak se domnívám, rovněž nebyl vyřešen problém dotčený v projednávané věci:

- tento rozsudek se nevyjadřuje k mezinárodní povaze ve smyslu podmínky použití čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, nýbrž tohoto právního předpisu jakožto celku³³;
- Soudní dvůr v tomto smyslu prohlásil, že „je třeba rozlišovat mezi otázkou, za jakých podmínek se musí použít pravidla pro určení příslušnosti stanovená v tomto nařízení, a otázkou, jaká kritéria určují mezinárodní příslušnost podle těchto pravidel“³⁴.
- důvodem použití kapitoly II oddílu 4 (konkrétně čl. 16 odst. 1 nařízení) na prodávajícího nebo poskytovatele se sídlem v členském státě spotřebitele byla ve zmíněném rozsudku snaha

²⁸ Určil pouze to, „zda musí být čl. 18 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 vykládán v tom smyslu, že pojmem ‚bydliště spotřebitele‘ použitým v uvedeném ustanovení se označuje bydliště spotřebitele ke dni uzavření dotčené smlouvy, nebo jeho bydliště ke dni podání žaloby“ (bod 23 usnesení mBank S. A.).

²⁹ V usnesení mBank S. A. je odkaz na čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 uveden v bodech 24 a 25 (a potažmo i v bodě 33) a netýká se otázky vznesené v projednávané věci: „[...] smlouva dotčená ve věci v původním řízení byla uzavřena fyzickou osobou v pozici spotřebitele, přičemž ostatní informace [...] nijak nenaznačují, že by PA tuto smlouvu uzavřela pro účel, který by se týkal její profesionální nebo podnikatelské činnosti ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 [...]. Z toho plyne, že v souladu s posledně uvedeným ustanovením může smlouva dotčená ve věci v původním řízení spadat pod ‚smlouvy uzavřené spotřebitelem‘ ve smyslu téhož ustanovení“.

³⁰ Rozsudek ze dne 17. listopadu 2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745).

³¹ Otázka, kterou ve zmíněné věci položil předkládající soud, se týkala čl. 16 odst. 2 nařízení č. 44/2001 a neobsahovala podrobnější argumentaci. Okolnosti tehdejšího sporu byly v každém případě výjimečné, a proto je namístě vyvarovat se toho, aby byl zmíněný spor považován za modelové vyřešení hlediska, které v něm vůbec nebylo reflektováno. Touto podrobností se nezabývali ani účastníci řízení ve svých argumentech, ani generální advokátka V. Trstenjak ve svém stanovisku (C-327/10, EU:C:2011:561). Článek 15 nařízení č. 44/2001 není v rozsudku vůbec zmíněn.

³² Rozsudek ze dne 14. listopadu 2013, Maletic a Maletic (C-478/12, EU:C:2013:735).

³³ Tamtéž, bod 25.

³⁴ Rozsudek ze dne 17. listopadu 2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, bod 31).

zamezit tomu, aby byla vedena souběžná řízení v souvislosti s „jediným právním úkonem“ sestávajícím ze vzájemně „neoddělitelně spjatých“ smluv, byť byly tyto smlouvy uzavřeny se dvěma různými prodávajícími nebo poskytovateli³⁵.

2. Argumenty ve prospěch (nevyhnutelné) prvotní mezinárodní povahy

a) Přeshraniční činnost prodávajícího nebo poskytovatele

43. Článek 15 odst. 1 písm. c) Luganské úmluvy II sleduje cíl, který předtím náležel čl. 13 odst. 1 bodu 3 Luganské úmluvy z roku 1988³⁶, jehož znění je v tomto ohledu shodné se zněním Bruselské úmluvy.

44. K porozumění tomuto ustanovení je třeba se vrátit do roku 1978, kdy bylo začleněno do Bruselské úmluvy, a seznámit se s jeho dalším vývojem.

1) První znění

45. V původním znění (1968) Bruselské úmluvy zajišťovaly ochranu spotřebitele z pohledu mezinárodní soudní příslušnosti články 13 až 15. Tato ochrana byla omezena pouze na smlouvy o koupi movitých věcí na splátky a financování těchto koupí, což odráželo tehdejší stav právních systémů původních členských států Evropského hospodářského společenství v oblasti spotřeby.

46. Prostřednictvím Úmluvy o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k Bruselské úmluvě³⁷ byl do článku 13 posledně jmenované úmluvy vložen třetí pododstavec, jehož působnost byla rozšířena i na veškeré smlouvy o poskytnutí služeb nebo o dodávce zboží, přičemž musely být splněny tyto dvě podmínky:

- uzavření smlouvy musela ve státě bydliště spotřebitele předcházet zvláštní výzva nebo reklama;
a
- spotřebitel musel v uvedeném státě podniknout nezbytné kroky pro uzavření smlouvy.

47. Tyto kumulativní požadavky vycházely z čl. 5 odst. 2 první odrážky římské Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy³⁸. Počítalo se v nich s „pasivním“ spotřebitelem, tj. s takovým spotřebitelem, kterého vyhledává prodávající nebo poskytovatel v jeho bydlišti, a měly zajistit existenci úzké vazby mezi smlouvou a státem, na jehož území má spotřebitel bydliště.

³⁵ Rozsudek ze dne 14. listopadu 2013, Maletic a Maletic (C-478/12, EU:C:2013:735, bod 29 a násl.).

³⁶ Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Luganu dne 16. září 1988 (Úř. věst. 1988, L 319, s. 9).

³⁷ Úř. věst. 1978, L 304, s. 1.

³⁸ Rozsudek Gabriel, bod 40 a násl., s odkazem na zprávu vypracovanou M. Schlosserem k Úmluvě o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k Úmluvě o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, jakož i k protokolu o jejím výkladu Soudním dvorem (Úř. věst. 1979, C 59, s. 71; dále jen „Schlosserova zpráva“), bod 158.

48. Situací typickou pro oba tyto texty byla situace, v níž hospodářský subjekt proniká na trh jiné země prostřednictvím přeshraniční reklamy³⁹ nebo individuálních obchodních nabídek uskutečněných zejména zástupci nebo distributory⁴⁰.

49. Nadnárodní povaha smlouvy vycházela z jednání hospodářského subjektu. Reakce spotřebitele na reklamu nebo na nabídku prodávajícího nebo poskytovatele byla omezena pouze na stát spotřebitele. Bylo proto oprávněné, že rizika vyplývající z mezinárodní povahy i náklady na řízení v tomto státě nesl výlučně prodávající nebo poskytovatel.

50. Místo soudu, u něhož by bylo namístě podat proti spotřebiteli případnou žalobu nebo u něhož by mohl podat žalobu spotřebitel, bylo pro všechny osoby předvídatelné.

2) Změny

51. Článek 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, jehož znění bylo převzato i v úmluvě, rozšířil působnost kapitoly II oddílu 4 na veškeré smlouvy a změnil podmínky, za nichž bylo možné se dovolávat ochranné příslušnosti. Cílem bylo zajistit ochranu spotřebitelů „s ohledem na nové komunikační prostředky a vývoj elektronického obchodu“⁴¹.

52. Požadavky, jež byly uloženy prodávajícímu nebo poskytovateli na straně jedné a spotřebiteli na straně druhé, nahradil unijní normotvůrce jinými požadavky, jimiž byl vázán pouze prodávající nebo poskytovatel. Jednání spotřebitele i místo a způsob uzavření smlouvy se staly irelevantními⁴².

53. Nové znění tohoto ustanovení je vysvětleno ve zprávě F. Pocara k úmluvě⁴³. Je v ní zdůrazněno, že se „[n]ečiní změny ohledně koupě movitých věcí na splátky, nebo úvěrů splatných na splátky, kde není nutná vazba mezi smlouvou a státem, v němž má spotřebitel bydliště“, zatímco „[p]ro další smlouvy by nicméně rozšíření ochrany na všechny spotřebitelské smlouvy a z toho vyplývající rozšíření *forum actoris* nebylo odůvodněné bez prvku spojujícího druhou smluvní stranu se státem bydliště spotřebitele“⁴⁴.

54. Výraz „se [...] taková činnost [...] zaměřuje“, který je obsažen v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, vyložil Soudní dvůr v tom smyslu, že pro účely použitelnosti tohoto ustanovení je nutné, aby prodávající nebo poskytovatel uvažoval o navázání obchodních vztahů se spotřebiteli z jednoho nebo více členských států a o uzavření smlouvy s nimi⁴⁵.

³⁹ Schlosserova zpráva, bod 161 *in fine*.

⁴⁰ Rozsudek Gabriel, bod 44. Pojmy „zástupce“ a „distributor“ potvrzují myšlenku, že osoba podávající nabídku je usazena v jiném státě, než v kterém má bydliště spotřebitel. Mezi další typické činnosti patřil v dané době také zásilkový či telefonický prodej.

⁴¹ Rozsudky Pammer a Hotel Alpenhof, body 59 a 60; a Mühleitner, bod 38.

⁴² V rozsudku Mühleitner Soudní dvůr uvedl, že uzavření smlouvy na dálku nepředstavuje prvek, který je nezbytný pro použití daného článku. Spotřebitelka se po prohlédnutí internetových stránek prodávajícího přemístila do členského státu jeho sídla a v tomto státě byla uzavřena a uskutečněna koupě. Skutkový stav je obdobný tomu, který existoval v případě rozsudku ze dne 17. října 2013, Emrek (C-218/12, EU:C:2013:666).

⁴³ V souvislosti s nařízením č. 44/2001 viz odůvodnění návrhu nařízení Rady (ES) o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, COM(1999) 348 final, s. 15 až 17, zvláště s. 16: „Nový článek 15 vychází z toho, že vazbu vytváří smluvní partner tím, že zaměří své činnosti na stát spotřebitele.“

⁴⁴ Zpráva F. Pocara k Luganské úmluvě II (Úř. věst. 2009, C 319, s. 1), body 82 a 83. Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

⁴⁵ Rozsudek Pammer a Hotel Alpenhoff, body 75 a 76, jakož i bod 2 výroku.

55. Soudní dvůr jasně uvedl, že rozšíření ochrany spotřebitele vychází z téhož scénáře jako předtím, tj. ze situace, kdy se prodávající nebo poskytovatel usazený v členském státě snaží *zaujmout* spotřebitele z jiných členských států.

56. Pouze za takových okolností dochází k tomu, že je prodávajícímu nebo poskytovateli umožněno předvídat mezinárodní soudní příslušnost soudů těchto jiných členských států, která je ve vztahu k němu závazná.

b) Činnost provozovaná ve státě, na jehož území má spotřebitel bydliště

1) „Provozování“ nebo „zaměření“ činnosti

57. Soudní dvůr poskytl vysvětlení k čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, pokud jde o výraz „se [...] taková činnost [...] zaměřuje“.

58. Neshledávám žádné důvody k tomu, abych toto ustanovení bylo vykládáno různými způsoby podle toho, zda jednání prodávajícího nebo poskytovatele spočívá v tom, že je činnost *provozována* ve státě, na jehož území má bydliště spotřebitel, nebo v tom, že je tato činnost na *týž stát zaměřena*.

59. Mám za to, že je v obou těchto případech stejnou měrou požadováno, aby existoval záměr hospodářského subjektu usazeného v některém státě navázat obchodní vztahy se spotřebiteli, kteří mají bydliště na území jiného státu, a uzavřít s nimi smlouvy.

60. Přípravné práce k nařízení č. 44/2001 dokládají jednotnou povahu pojmu „činnost“ (která je provozována ve státě, na jehož území má bydliště spotřebitel, nebo zaměřena na tento stát) a potvrzují použitelnost zmíněného ustanovení na spotřebitelské smlouvy uzavřené „prostřednictvím interaktivní internetové stránky ve členském státu, ve kterém má spotřebitel bydliště“⁴⁶. Znamená to, že elektronicky uzavřené smlouvy jsou postaveny na roveň smlouvám uzavřeným prostřednictvím telefonu, faxu či obdobných prostředků, u nichž není zpochybněna příslušnost vyplývající z článku 16⁴⁷.

61. V textu jsou výrazy „provozovat“ a „zaměřit“, vztahující se k činnosti, postaveny na stejnou úroveň a jsou spojeny souřadící spojkou „nebo“, která při tomto způsobu použití vyjadřuje rovnocennost prvků, jež spojuje⁴⁸.

62. Z pohledu mezinárodní soudní příslušnosti ve vztahu k prodávajícímu nebo poskytovateli je důsledek v obou těchto případech stejný, a proto musí podléhat i týmž podmínkám.

⁴⁶ Viz odůvodnění návrhu Komise (výše uvedená poznámka pod čarou 43 tohoto stanoviska), s. 16.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tyto prvky nejsou ve vzájemném protikladu; „zaměření“ činnosti může již totiž představovat určitý způsob nebo určitou fázi provozování této činnosti.

2) *Bydliště spotřebitele ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy*

63. Prostřednictvím čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy je vymezeno použití hlavy II oddílu 4 v závislosti na činnosti prodávajícího nebo poskytovatele „ve státě [...], na jehož území má spotřebitel bydliště“, vzhledem k tomu, že toto bydliště je rozhodující pro určení příslušného soudu pro případ sporu.

64. Podle Soudního dvora se bydlištěm spotřebitele pro účely čl. 18 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 (který odpovídá čl. 16 odst. 2 úmluvy) rozumí bydliště spotřebitele ke dni podání žaloby⁴⁹.

65. Smlouva, na níž se podílí spotřebitel, podléhá zmíněnému ustanovení, pokud mezinárodní prvek vyplývá ze skutečnosti, že se bydliště spotřebitele, které je relevantní⁵⁰ pro účely mezinárodní soudní příslušnosti, nachází ve státě, v němž prodávající nebo poskytovatel provozuje nebo na nějž zaměřuje svou činnost.

66. Tento způsob výkladu je v souladu s výše uvedeným nástinem vývoje, jímž prošel čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy, i s cílem zajistit předvídatelnost mezinárodní soudní příslušnosti ve vztahu k hospodářskému subjektu.

c) „Ve všech ostatních případech“. Rozdíl mezi druhy smluv

67. Doslovně vzato představuje čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy zbytkové ustanovení, neboť upravuje spotřebitelské smlouvy, na něž se nevztahují písmena a) a b).

68. Výše uvedená písmena – stejně tak jako veškerá ustanovení úmluvy – jsou použitelná pouze tehdy, pokud má daný případ mezinárodní povahu. Naproti tomu není požadována konkrétní vazba mezi smluvním partnerem spotřebitele a bydlištěm spotřebitele.

69. První znění Bruselské úmluvy se vyznačovalo tím, že nebyla kladena žádná zvláštní podmínka, což bylo zachováno až dosud.

70. Soudní dvůr vysvětlil, jaké zvláštní zacházení je třeba uplatnit u smluv uvedených v písmenech a) a b) v případě rizik vyplývajících z koupi na splátky. Jediný způsob prodeje, který je v současnosti předmětem čl. 15 odst. 1 písm. a) úmluvy, je ten, při němž prodávající převedl vlastnictví movité věci na nabyvatele dříve, než nabyvatel zaplatil celou její cenu.

71. V takových případech „může být kupující v okamžiku uzavření smlouvy uveden v omyl ohledně skutečné částky, kterou musí zaplatit, a dále bude muset nést riziko ztráty výše uvedené věci, přestože je nadále povinen hradit dosud nezaplacené splátky“⁵¹.

72. Závažnost těchto rizik je vyvážena tím, že pro účely použití hlavy II oddílu 4 úmluvy není navíc vyžadována vazba mezi smlouvou a státem, na jehož území má spotřebitel bydliště.

⁴⁹ Usnesení mBank S. A.

⁵⁰ Ve skutečnosti se stane relevantním za předpokladu, že vznikne spor, a od okamžiku vzniku tohoto sporu, a to jako kritérium pro určení příslušnosti.

⁵¹ Rozsudek ze dne 27. dubna 1999, Mietz (C-99/96, EU:C:1999:202, bod 31). Vyplývá z něj, že za koupi na splátky se nepovažuje případ, kdy musí být cena v plné výši zaplacená dříve, než je uskutečněn převod vlastnictví, přestože bylo kupujícímu umožněno platit formou splátek.

d) Dílčí závěr

73. Vývoj, jímž prošlo předmětné ustanovení, cíl, který toto ustanovení sleduje, judikatura, kterou v souvislosti s tímto ustanovením (nebo s rovnocennými ustanoveními, jež mu předcházela) vydal Soudní dvůr, a výklad tohoto ustanovení ve spojení s článkem 16, to vše tedy hovoří ve prospěch následujícího výkladu čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy: je požadováno, aby a) prodávající nebo poskytovatel dobrovolně vytvořil prostřednictvím výkonu své hospodářské činnosti nebo prostřednictvím své nabídky vazbu s jiným státem vázaným úmluvou, než je stát, na jehož území je usazen, a b) tímto „jiným státem“ byl stát, na jehož území má spotřebitel bydliště, kterým se rozumí bydliště, jež slouží (nebo bude v příhodný okamžik sloužit) k určení mezinárodní soudní příslušnosti.

74. Z výše uvedeného je tedy namístě logicky vyvodit, že:

- do působnosti čl. 15 odst. 1 písm. c) nespádají smlouvy, jejichž smluvní strany mají v okamžiku uzavření smlouvy bydliště v témže státě vázaném úmluvou;
- pokud spotřebitel následně a před podáním žaloby přemístí své bydliště do jiného státu, tato okolnost nepostačuje k tomu, aby umožnila použití hlavy II oddílu 4 úmluvy na jiné smlouvy, než jsou smlouvy týkající se koupí movitých věcí na splátky nebo smlouvy uzavřené za účelem financování takových koupí.

3. Argumenty ve prospěch (možné) dodatečně získané mezinárodní povahy

75. Způsob chápání předmětného ustanovení, který jsem právě navrhl, by však mohl být v rozporu s článkem 17 úmluvy, který upravuje volbu místa soudu u smluv uvedených v článku 15.

76. Článek 17 bod 3 uznává platnost ujednání o volbě místa soudu uzavřených mezi smluvními stranami, které „mají v době uzavření smlouvy“ bydliště nebo obvyklý pobyt v témže státě (vázaném úmluvou), jestliže tato ujednání zakládají příslušnost soudů zmíněného státu, jehož právo takové dohody nezakazuje.

77. Samotná úmluva na první pohled zřejmě připouští, že mají-li v okamžiku uzavření smlouvy obě dvě smluvní strany (prodávající nebo poskytovatel a spotřebitel) bydliště v témže státě, není to překážkou existence mezinárodní povahy, a potažmo tedy ani překážkou určení soudní příslušnosti.

a) Volba místa soudu před změnou bydliště

78. Podobné pravidlo, jako je to, které stanoví čl. 17 bod 3 Luganské úmluvy II, bylo obsaženo i v prvním znění Bruselské úmluvy (1968), a sice v čl. 15 odst. 3.

79. V Jenardově zprávě se začlenění tohoto pravidla vysvětluje snahou o zajištění ekvity ve prospěch prodávajícího nebo poskytovatele úvěru, jenž má bydliště v témže státě jako kupující nebo dlužník, pokud se posledně jmenovaní po uzavření smlouvy přestěhují do zahraničí⁵².

⁵² Jenardova zpráva k Bruselské úmluvě z roku 1968 (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1), s. 152.

80. V textu Bruselské úmluvy z roku 1978 bylo znění tohoto ustanovení pozměněno v tom smyslu, že se vztahuje na bydliště společné v okamžiku uzavření smlouvy, a nikoli v okamžiku podání žaloby⁵³.

81. Odkaz na prodávajícího a na poskytovatele úvěru byl nahrazen současným zněním. Není uvedeno žádné vysvětlení této změny.

82. Ve Schlosserově zprávě se v souvislosti s přemístěním bydliště spotřebitele, k němuž došlo po uzavření smlouvy, výslovně uvádí, že není příliš pravděpodobné, že by se tato okolnost mohla týkat případu uvedeného v čl. 13 odst. 3, v tehdejšímu znění⁵⁴. Z téhož důvodu by i k použití čl. 15 odst. 3 na takové případy docházelo jen výjimečně.

b) Vztah mezi článkem 15 a čl. 17 bodem 3 úmluvy

83. Začlenění čl. 17 bodu 3 do oddílu věnovaného spotřebitelským smlouvám nemá žádnou souvislost se začleněním čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy ani se začleněním odpovídajících článků ve starších úmluvách a předpisech.

84. A co více, východisko čl. 17 bodu 3 (umístění bydliště smluvních stran do téhož státu vázaného úmluvou, a to v okamžiku uzavření smlouvy) je ve skutečnosti v rozporu s východiskem čl. 15 odst. 1 písm. c).

85. Nic ovšem nenasvědčuje tomu, že by měl normotvůrce v úmyslu vyloučit jakýkoli vztah mezi těmito dvěma ustanoveními, neboť pokud by takový záměr měl, neodstranil by původní odkaz na dohodu mezi prodávajícím a kupujícím nebo mezi poskytovatelem úvěru a dlužníkem.

86. Mám za to, že tento rozpor (jehož si normotvůrce možná ani nepovšiml) nelze odstranit tím, že by byly do působnosti čl. 15 odst. 1 písm. c) začleněny situace, pro něž nebylo toto ustanovení vytvořeno a které vystavují prodávajícího nebo poskytovatele libovůli druhé smluvní strany⁵⁵, aniž mu na oplátku poskytují nějaké jisté řešení.

87. Možnost sjednat příslušnost za okolností uvedených v čl. 17 bodě 3 není automatická, neboť závisí v konečném důsledku na rozhodnutí jednotlivých států vázaných úmluvou.

88. Nejsm si jist ani tím, zda tato možnost chrání v praxi prodávajícího nebo poskytovatele před neočekávanou změnou okolností vyplývající z jednostranné vůle spotřebitele.

⁵³ Schlosserova zpráva, bod 161a.

⁵⁴ Viz bod 46 tohoto stanoviska. Bod 161 závěrečná věta Schlosserovy zprávy uvádí, že „až na vzácné výjimky je nový oddíl 4 nepoužitelný v případě, že spotřebitel přemístí po uzavření smlouvy své bydliště do jiného členského státu. Úkony nezbytné k uzavření této smlouvy nejsou totiž téměř nikdy uskutečněny ve státě, na jehož území má spotřebitel nové bydliště.“

⁵⁵ Možnost, že se zahraniční prvek, který bude mít dopady na určení mezinárodní soudní příslušnosti, objeví až po uzavření smlouvy, představuje v systému úmluvy obecné riziko. Ve vztazích, v nichž neexistuje slabší strana, má však žalobce k dispozici několik „soudů, u nichž lze podat žalobu“, což u hlavy II oddílu 4 zajištěno není. Prodávající nebo poskytovatel, který spadá do působnosti tohoto oddílu, má jakožto žalobce přístup pouze k soudům státu, na jehož území má spotřebitel bydliště. Článek 17 bod 3 mu více možností neposkytuje: nanejvýš nahrazuje soud místa, kde má spotřebitel stávající bydliště, soudem místa, kde měl spotřebitel bydliště v okamžiku, kdy byla uzavřena smlouva.

89. Situace, která je popisována v čl. 17 bodě 3 úmluvy, je již ze své podstaty vnitrostátní: přirozeným zájmem smluvních stran, které sjednávají příslušnost, je zvolit příslušnost místní. Zákonné rozšíření rozsahu původní dohody, kterým by byl tento rozsah změněn, pokud jde o určení příslušného soudu v mezinárodním měřítku⁵⁶, není v souladu s očekáváním smluvních stran a neshledávám žádné důvody k tomu, aby jim bylo takové rozšíření ukládáno.

90. Vlastní oblastí působnosti čl. 17 bodu 3 jsou ujednání o volbě soudu uskutečněná dříve, než vznikne jakýkoli spor, konkrétně za účelem neutralizace budoucí mezinárodní povahy, která by vznikla změnou bydliště některé ze smluvních stran⁵⁷.

91. Pravděpodobnost takového ujednání závisí na okolnostech, za nichž je uzavřena smlouva: zvyšuje se, pokud situace již v tomto okamžiku obsahuje určitý zahraniční prvek, a v opačném případě se snižuje či vůbec neexistuje.

92. Tato pravděpodobnost závisí rovněž do značné míry na zkušenosti dotyčného hospodářského subjektu a na vnitrostátních právních předpisech upravujících volbu místa soudu:

- drobný obchodník, který neprovozuje svou hospodářskou činnost v jiných zemích ani ji na ně nezaměřuje, bude v rámci svého každodenního obchodování jen stěží uvažovat o otázkách mezinárodní soudní příslušnosti;
- zkušenější prodávající nebo poskytovatel bude dávat přednost tomu, že do svých smluv vždy začlení ujednání o volbě místa soudu, za předpokladu, že to umožňují použitelné právní předpisy. Dodatečné náklady, které jsou s tím spojeny, přenesou v souladu s použitelnými právními předpisy na spotřebitele⁵⁸, a
- prodávající nebo poskytovatel, který je usazen v členském státě, jehož právní předpisy zakazují ujednání o volbě místa soudu, nebo který má v tomto směru pochybnosti, se buď rozhodne neuzavřít smlouvu, nebo preventivně přenesou náklady na případné soudní řízení v zahraničí na všechny spotřebitele formou zvýšení smluvních cen.

93. Výklad, podle něhož by za účelem dosažení souladu mezi čl. 15 odst. 1 písm. c) a čl. 17 bodem 3 úmluvy mělo být riziko plynoucí z mezinárodní povahy získané dodatečně v důsledku změny bydliště spotřebitele přeneseno ve všech případech na prodávajícího nebo poskytovatele:

- nebere v potaz rozsah prvně jmenované normy;
- nabízí různá řešení podle toho, ve kterém státě vázaném úmluvou byla uzavřena smlouva, a
- je způsobilý zakládat následky, jež jsou nežádoucí z pohledu hospodářské analýzy a z pohledu zájmů všech zúčastněných stran.

⁵⁶ Předpokládá se, že dohoda splňuje podmínky platnosti, a to i ze zmíněného pohledu. Je samozřejmé, že smluvní strany mohou určit, že jejich ujednání bude mít jiný rozsah, s přihlédnutím k dodatečně získané mezinárodní povaze. Je málo pravděpodobné, že tak učiní již před vznikem sporu: prodávající nebo poskytovatel se o přemístění bydliště spotřebitele dozví často až právě v tomto okamžiku. V takovém případě se použije čl. 17 bod 1, a nikoli bod 3.

⁵⁷ Tentýž závěr vyplývá i z Jenardovy zprávy, s. 152. Hypoteticky se jednalo o změnu bydliště spotřebitele. Ve skutečnosti toto ujednání omezuje rovněž možnosti, které má spotřebitel jakožto žalobce.

⁵⁸ Schlosserova zpráva pojednává v bodě 161a výlučně o formálních požadavcích kladených na tato ujednání, jež musí odpovídat požadavkům stanoveným v článku 17 (článku 23 Luganské úmluvy II). Další podmínky vyplývají z právních předpisů, jimiž je ve státě, jehož právo je použitelné na platnost daného ujednání, upravena ochrana spotřebitele.

94. Mám tedy za to, že výše uvedený výklad musí být odmítnut.

C. Alternativní návrh

95. Pokud by Soudní dvůr s mým návrhem nesouhlasil, měl by zřejmě navrhnout řešení, kterým by se zohlednil jak cíl týkající se ochrany spotřebitele ve vztahu k požadavku na mezinárodní povahu (včetně mezinárodní povahy, kterou vytvoří sám spotřebitel), tak i cíl, jímž je zajistit hospodářskému subjektu předvídatelnost mezinárodní soudní příslušnosti, která je podle čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy spojena s jeho vlastní přeshraniční obchodní činností.

96. Jsem toho názoru, že vyřešení rozporu, na nějž jsem poukázal výše, není zcela nemožné. Bylo by možné vykládat čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy v tom smyslu, že zahrnuje veškeré situace, kdy prodávající nebo poskytovatel provozuje svou hospodářskou činnost v jiných státech, než je stát, v němž je usazen, včetně státu, v němž se v okamžiku podání žaloby nachází bydliště spotřebitele, nebo svou činnost na tyto státy zaměřuje.

97. Okolnost, že obě smluvní strany mají při uzavření smlouvy bydliště na území téhož státu vázaném úmluvou, nebrání za takových podmínek použití čl. 15 odst. 1 písm. c), a potažmo ani hlavy II oddílu 4, včetně všech následků, které z toho vyplývají.

98. Za týchž okolností platí, že spotřebitel, který následně přemístí své bydliště do jiného státu vázaného úmluvou, bude moci podat žalobu k soudům místa, kde je usazen hospodářský subjekt, nebo k soudům místa, kde se nachází nové bydliště spotřebitele. Hospodářský subjekt bude moci žalovat pouze u posledně jmenovaného soudu.

99. Jsem si vědom toho, že pokud je hospodářský subjekt v okamžiku přípravy a uzavření smlouvy usazen ve stejném státě, v kterém má bydliště spotřebitel, a není přítom žádný prvek, z něhož by bylo možné usuzovat na pozdější vznik mezinárodní povahy, tento hospodářský subjekt v zásadě nemá žádné důvody k tomu, aby počítal s tím, že by v souvislosti s touto konkrétní smlouvou mohla být podána žaloba v jiném státě.

100. Předvídatelnost odpovídá v takovém případě vyšší míře abstrakce. Při provozování určitého typu činnosti v jiném státě si prodávající nebo poskytovatel, který postupuje s běžnou řádnou péčí, musí být vědom skutečnosti, že může být v tomto státě žalován v souvislosti s jakoukoli smlouvou, která může s ohledem na svůj předmět spadat do rozsahu výše uvedené činnosti⁵⁹, pokud spotřebitel přemístí do tohoto státu své bydliště.

101. Hospodářský subjekt postupující s běžnou řádnou péčí počítá s touto možností, která je mu známa, neboť vyplývá z jeho vlastní činnosti, a může proto využít nástroje, který mu poskytuje čl. 17 bod 3, tj. podepsání ujednání o založení soudní příslušnosti, kterým se určí soudy státu obvyklého bydliště v okamžiku uzavření smlouvy (pod podmínkou, že tomu nebrání právo zmíněného státu).

102. Existuje určité, byť ne ideální řešení, které vychází do jisté míry z judikatury Soudního dvora:

- v rozsudku Emrek bylo rozlišováno mezi obchodní činností provozovanou v určitém státě a uzavřením smlouvy se spotřebiteli, kteří mají na území tohoto státu bydliště, přičemž se

⁵⁹ Požadavek, aby smlouva odpovídala mezinárodní činnosti prodávajícího nebo poskytovatele, doslovně vyplývá ze znění čl. 15 odst. 1 písm. c), a to v zájmu zajištění předvídatelnosti (rozsudek Hobohm, bod 39).

uvádělo, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001 nepožaduje, aby existovala příčinná souvislost mezi prostředkem použitým k zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti na členský stát bydliště spotřebitele a uzavřením smlouvy s tímto spotřebitelem⁶⁰, a

- v rozsudku *Hobohm* bylo připuštěno, že činnost, v souvislosti s níž je hospodářský subjekt žalován, se nemusí shodovat s činností, kterou tento hospodářský subjekt zaměřuje na stát, na jehož území má bydliště spotřebitel. Takové řešení je podmíněno existencí úzké spojitosti mezi smlouvami vycházejícími z různých činností provozovaných prodávajícím nebo poskytovatelem. Soudní dvůr určil několik skutečností, jež tuto spojitost zakládají, a dospěl k závěru, že pokud tato spojitost existuje, „může [prodávající nebo poskytovatel] rozumně očekávat, že obě smlouvy budou podléhat témuž režimu soudní příslušnosti“⁶¹.

V. Závěry

103. S ohledem na výše uvedené navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) takto:

„Článek 15 odst. 1 písm. c) Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsané v Luganu dne 30. října 2007, jejíž uzavření bylo schváleno jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 2009/430/ES ze dne 27. listopadu 2008, musí být vykládán v tom smyslu, že není použitelný, pokud osoby, které jsou stranami smlouvy, mají v okamžiku uzavření této smlouvy bydliště (ve smyslu článků 59 a 60 zmíněné úmluvy) na území téhož státu vázaného úmluvou a zahraniční prvek právního vztahu vznikne až později přemístěním bydliště spotřebitele na území jiného státu, rovněž vázaného úmluvou.

Podpůrně je čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy použitelný, pokud se bydliště smluvních stran v okamžiku uzavření smlouvy nachází na území téhož státu vázaného zmíněnou úmluvou a spotřebitel se později přestěhuje do jiného státu, rovněž vázaného úmluvou, za předpokladu, že hospodářský subjekt provozuje ve státě, na jehož území má spotřebitel nové bydliště, takové profesionální nebo podnikatelské činnosti, jako jsou činnosti, při jejichž provozování byla uzavřena daná smlouva.“

⁶⁰ Rozsudek ze dne 17. října 2013, *Emrek* (C-218/12, EU:C:2013:666). Ve zmíněné věci se spotřebitel nedozvěděl o činnosti prodávajícího z jeho internetové stránky, nýbrž od svých vlastních známých. Soudní dvůr stejně jako předkládající soud připustil, že prodávající se snažil prostřednictvím internetové stránky získat spotřebitele z jiné země, než v které byl usazen.

⁶¹ Rozsudek *Hobohm*, body 39 a 40, jakož i výrok.